

KÜLLİYAT

OSMANLI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

THE JOURNAL OF
OTTOMAN STUDIES

Nazmi ÖZEROL

Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
nozerol@adiyaman.edu.tr

BİR MECMÛADA YER ALAN BAZI MİTOLOJİK BİLGİLER

Özet

Mecmualar, içerik bakımından farklı tür ve şekillerdeki eserleri kapsamakla birlikte yalnızca bir tür ve şekilde yazılmış müstakil mecmualar da bulunmaktadır. Mecmualarda yer alan manzum ve mensur eser örnekleri, edebiyat ve kültür tarihi açısından yadsınamayacak bir öneme sahiptir. Mecmualar üzerine yapılan çalışmalar arttıkça Türk edebiyatıyla ilgili bilgi ve bulgular artacağından edebiyat tarihiyle ilgili değerlendirmeler daha sağlıklı bir zemine oturacaktır. Çalışmaya konu olan Süleymaniye Kütüphanesi 34 Sü Tarlan/182 No'lu Mecmua, herhangi bir sıralama düzeni takip edilmeyerek manzum-mensur karışık ve dağınık olarak yazılmıştır. Mukaddime kısmında eserin kim tarafından istinsah edildiğine dair herhangi bir kayıt bulunmamasıyla birlikte hatime kısmında Ahmed isminin zikredilmesi sebebiyle eseri bu ismin derlemiş olabileceği düşünülmektedir. Mecmua'nın şiirleri ihtiva eden kısmı üzerinde daha önce bir bilimsel çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada söz konusu Mecmua içinde değişik sayfalarda yer alan çeşitli mitolojik hikâyelerin ve bazı bilgilerin yer aldığı kısmın çeviri yazısı verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, Süleymaniye Kütüphanesi, çeviri yazı, mitoloji.

Some Mythologic Information Found in a Mecmua

Abstract

While mecmuas comprise works written in different forms and genres in terms of content, there can also be found mecmuas written in one form and genre. Examples of poetic and prose works in mecmuas have an undeniable importance in terms of literature and history of culture. Since knowledge and findings increases with the rise of the works done about mecmuas, the evaluations about history of literature will be built on a solid ground. Mecmua with the number of 34 Sü Tarlan/182 of Süleymaniye Library which is the subject of our work is written as prose-poetic mixed and distributed without following a collocation order. While there is no record about by whom the work was copied in the part of introduction, it is thought to be compiled by Ahmed as this name is written in the part of epilog. The part of the mecmua in which poems take place has been studied before. The transcription of the parts in which various mythological stories and some knowledge take place in different pages of Mecmua is given.

Key Words: Mecmua, Süleymaniye Library, transcription, mythology.

KÜLLİYAT

OSMANLI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ - THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES

SAYI: 1 NİSAN 2017 - ISSUE: 1 APRIL 2017

GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatının önemli kaynaklarından olan mecmualar, değişik tür ve şekillerde kaleme alınmış eserlerden oluşabileceği gibi tek bir tür ve şekille oluşturulmuş eserleri de kapsayabilir. Yapılan araştırmalarda pek çok farklı konu etrafında teşekkül etmiş mecmualara rastlanmıştır. Örneğin, şiir mecmuaları (mecmu'a-i eş'âr), risâle mecmuaları (mecmu'atü'r-resâ'il), hâdis mecmuaları (mecmu'atü'l-ehâdis), fetva mecmuaları (mecmu'a-i fetava), duâ mecmuaları (mecmu'a-i ed'îye), târih manzumelerini içeren mecmualar (mecmu'a-i tevârih), fevâid mecmuaları (mecmu'a-i fevâ'id), hutbe mecmuaları (mecmu'atü'l-huteb), tıpla ilgili mecmualar (mecmu'a-i tıb, mecmu'a-i mücerrebât, mecmu'a-i mu'alece), gizli ilimlerden bahseden mecmualar (mecmu'atü'l-havass, mecmu'a-i cifr ve reml, mecmu'a-i ilm-i nücûm, mecmu'a-i tılsimat, mecmu'a-i melâhim, mecmu'a-i vefk), letâif mecmuaları (mecmu'atü'l-leta'if), zikir ve evrâd mecmuaları (mecmu'a-i zikr ü evrâd), hikâye mecmuaları (mecmu'a-i hikâyât), münşe'at mecmuaları (mecmu'a-i münşe'at), müzikle ilgili mecmualar (mecmu'a-i beste ve semâi, mecmu'a-i mûsiki) (Gıynaş 2011:246) bunlardan bazılarıdır.

Edebiyat terimi olarak ise mecmûalar genellikle “nazîre mecmûaları, seçme şiir mecmûaları, aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmûalar, karışık mecmûalar, tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmûalar” olarak sınıflandırılır (Kut 1986: 170-174).

Mecmualar, kültür ve edebiyat tarihimiz açısından büyük önem taşımaktadır. Mecmualar üzerine yapılan çalışmalar arttıkça Türk edebiyatıyla ilgili bilgi ve bulgular artacak, tashih ve tekmil noktasında önemli gelişmeler olacaktır. Mecmua, yazarın ilmi seviyesini, görüş ve düşüncelerini, beğenisini kısaca bireysel dünyasını yansıttığı için bir bakıma ajanda hükmündedir. Diğer yandan mecmualar, yazıldıkları dönemin siyasî ve sosyal durumunu, gelenek ve göreneklerini de yansıttığı için araştırmacılara çok değerli bilgilere ulaşma imkânı sunmaktadır (Selçuk ve Bellibaş 2013:487).

34 SÜ TARLAN/182 NO'LU MECMUA

Söz konusu Mecmua, Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu'nda 34 Sü Tarlan/182 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Mecmua 96 varaktan oluşmaktadır. Satır sayısı değişkenlik gösteren Mecmua; tâlik, dîvânî kırmızı ve nesih hattıyla yazılmış olup 210x125 mm. (iç-dış) sayfa boyutlarına sahiptir. Mecmua'da yerli saman kâğıdı kullanılmış olup metin, siyah mürekkeple, başlıklar ve bazı beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Adi kapak içerisinde yer alan Mecmua'nın kapak kısmında herhangi bir ifade yer almamaktadır. 1a'da Sultan III. Mustafa'nın vakıf mührü ve Ârifî'nin iki beyti yazılıdır. Zahriyye'de kitabın Ali Nihat Tarlan'a ait olduğu belirtilmektedir. Mecmua H.1135 (M.1722/23) tarihinde derlenmiştir. Metin, herhangi bir sıralama düzeni takip edilmeyerek manzum-mensur karışık ve dağınık olarak yazılmıştır. Mukaddime kısmında eserin kim tarafından istinsah edildiğine dair herhangi bir kayıt bulunmamakla birlikte hatime kısmında Ahmed isminin zikredilmesi sebebiyle eseri bu ismin derlemiş olabileceği düşünülmektedir. İsim hatimede şu şekilde zikredilmektedir:

“İde sâhib-i mecmû'a-i Ahmed

Her demde Hudâ'ya bin hamd

...

Mihr-i mahabbet mihr urdî câne

Ahmed ne hâcet nâm u nişâne”

18. yüzyıla ait olan Mecmua'da şiiri bulunan şairler şunlardır: Âdem, Ahmed, Âlî Efendi, Bâkî, Behiştî, Bezmî, Dâniş Efendi, Derviş Kandî, Dürrî, Fasîhî, Fâyık, Fehîm, Fuzûlî, Hamza, Hayretî, Hayrî, Hüseyin, Hıfzî, Kâsım, Mısrî Efendi, Muhammed Suûd Efendi, Murtaza, Mustafa, Nâbî, Nâzım Çelebi, Nazîm, Nedîm, Neşâtî, Neylî, Râşid, Receb, Riyâzî, Sâbit, Sabrî, Sâhib, Sâlih, Sehâbî, Sâlim, Şeyh Alî, Sun'î, Tâlib Efendi, Türâbî, Ulvî, Vâlî, Vecdî, Vehbî, Veysî, Yetîmî. Mahlassız şiir örneklerinin de bulunduğu Mecmua'da ayrıca Hüseyinî, Hicaz, Muhayyer, Nevâ, Uşşâk, Beyâtî, Acem, Bûselik, Kürdî, İsfahan makamında Derviş Ömer, Sırrî, Na'tî, Baba Tâhir, Hasan Ağa

ve İtrî'den besteler, muammalar, Mevlana'nın Mesnevi'sinden Farsça örnekler, bazı Farsça kelimelerin anlamları, kerrât cetveli, çeşitli mitolojik hikâyeler ve bilgiler yer almaktadır. Ayrıca mecmuada Hemedan, Gence ve Revan kalelerinin resimleriyle bir kadirga resmi bulunmaktadır.

Baş: *“Halhâl-ı sâk-ı arş ideli aşk-ı âhımı
Mir'at-ı mihr-i matlaba dikdim nigâhımı”*

Dâniş

Son: *“Mihr-i mahabbet mihr urdı cânê
Ahmed ne hâcet nâm u nişâne”*

Ahmed

Herhangi bir sıralama düzeni takip edilmeyerek manzum-mensur karışık ve dağınık olarak yazılan Mecmua'nın şiirleri ihtiva eden kısmı üzerinde daha önce bir bilimsel çalışma yapılmıştır.¹ Bu çalışmada söz konusu Mecmua içinde değişik sayfalarda yer alan, çeşitli mitolojik hikâyelerin ve bazı bilgilerin yer aldığı mensur metin kısmının çeviriyazısı verilmiştir. Toplumun kültürel hafızasında yer edinmiş bazı bilgi, inanç ve mitolojik unsurların bu Mecmua'da yer aldığı görülmüştür. Klasik Türk edebiyatının en önemli kaynaklarından olan İslam kültürü ve İran mitolojisine ait bazı bilgi ve inançların ya doğrudan doğruya ya da hikâye yoluyla anlatıldığı bu Mecmua'nın mensur kısmının çeviri yazısı yapılarak özellikle edebiyatımızın mitolojik bazı öğelerinin örnekleri ortaya konmaya çalışılacaktır.

Sırr-ı 'Acâyibât-ı İskender²

Bir gün deñiz kenârında gice ayla gider idi bir maħalle køndılar. Deñizden bir hayvân çıktı bir tağ kadar var idi ve ağızında bir la'lı var gice içinde aydınlık virirdi ol la'lı yere kody ve anuñ şu'lesine otlamağa başladı. İskender'in adamları görünce bir kerre çağırıp uñ itdiler ol hayvân korkup ve taşı koyup deñize kaçdı segirdüp taşı alup İskender'e getürdiler. İskender, la'lı görüp hayrân kaldı ve la'lün eni ve uzunluğı tamâm bir arşun idi ve ol la'le bir kez nazâr idüp gördi ki yedi iklimde ne kadar tağlar ve deñizler ve şehirler ve çaralar ve cin yerleri ve cezireler ve defineler var ise cümlesin ol la'lün içinden gördi pes şehirde bir mîl yaptırup ol la'lı üzerine koyup adına âyine-i cihân-nümâ diyü tesmiye eyledi ve ba' dehu cihânun hâzînelerin ve mālın anuñ ile cem' ü taħşil idüp her ne dilerse işlerdi ve böyle birden mazhar-ı 'inâyet-i Sübhânî olasin yoħsa hırâş-ı cân ile ne taħşil eylesen gerekdür.

Ve daħı Keyhüsrev³ didikleri ba'zılar İskender der ve ba'zılar Süleymân der yâhüd Müsâ der ve niçeler Efrâsiyâb'a dirler zirâ tevârîh içinde niçeler İskender-i evvel idi. Bunca maħlûkâtı katınacem' eyledi ol māl kuvvetiyle şarkı ve ğarbı gezdi ammâ bu deñlü kuvvet ü 'inâyet-i Bârî-i Te'âlî'dendür yoħsa bunca leşkeri gezdürmege māl nice fâ'ide iderdi. Hemân Hâkķ'un kudret-i nazârına mazhar olmışdur ki iki kerre yüz biñ leşker ile cihânı temâşâ eyledi. Ve bir rivâyet-i şaħîh budur ki Şeh-nâme'de yazar Keyhüsrev didikleri ol daħı bir nâm-dâr kimse idi. Dânyâl Peyğamber zamânında gelmiş idi ve Buħtunnaşr'dan soñra 'Irak'ı ol zâbt itmişidi. Buħtunnaşr gelüp Kudüs'ü harâb idicek dört peygamber evlâdın bile alup gitmişdi. Biri Dânyâl idi ki ol vaħtde daħı ma'sûm idi. Bir gice Buħtunnaşr düş görüp cümle kâhinleri cem' eyledi, düşüni kimse bilmedi, âħir Peyğamber evlâdlarına didi, siz benüm düşümi bilmek gereksiz yâhüd sizi helâk iderüm. Anlar daħı bir yere Hâkķ'a tazarru' itdiler. HâkķTe'âlâ ol düşi anlara bildirdi, söylediler. Buħtunnaşr bunları âzâd eyledi. Keyhüsrev ol zamânun pâdişâhı idi dirler ve üç yüz yıldan soñravarup Şâh zamânında İskender zühür eyledi dirler.

¹Muhammed Abdulkerim Yıldızoğlu, "Süleymaniye Kütüphanesi 34 Sü Tarlan/182 No'lu Şiir Mecmuası", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman, 2015.

²34 Sü Tarlan/182 No'lu Mecmua, vr. 32a.

³a. g. e., vr. 32a.

Hikâyet-i 'Uc bin 'Ank⁴

'Uc bin 'Ank, Hazret-i Âdem Peygamber'ün 'Ank nâm bir kızından olmuştur anuñ hikâyeti budur ki Havvâ anamız seksen kerre oğlan toğurdu her toğurdukça ikiz toğurup biri erkek biri kız toğurdu ve böyle toğanı birbirine virmezlerdi ammâ Nüh'ün atası kendü ile bile toğan qarındaşıyla cem' oldılar hâmile oldı. Hazret-i Âdem ahvâli bilüp yanında kızı kodı ol dañı bir tağa varup anda toğurdu ve ol kızuñ adı 'Ank idi oğluna 'Uc bin 'Ank diye ad kodı. 'Uc büyüdi ve mübâlağa ile uzun boylu oldı hattâkarnı aç olduğa elini bañr-i 'ummâna soğup kıl kadar balığı çıkarup güne qarşu tutup pişirup yer idi, günde böyle yüz balıkkana' at üzre gıdâsı var idi ve bir gün setr-i 'avret itdüğü bez pâresi tağda gezmekle eskiyüp şehr-i Mısr'a geldi nerm ve mülâyim âvâz ile şehrden bir mîl irâkdan didi ki ey kavm benüm setüremi yeñiler misiz yoħsa sizi cümle şehriñüz ile bañr-i muħițe atayum mı diyüp yavaş âvâz ile çağırınca cümle halk buna 'alâmetdür diyü serâsime oldılar çün kendülerine geldiler şehrde ve eñraf köylerde ne kadar bez buldılar ise 'Uc'a bir setüre diküp virdiler belinden aşığı duñduñ henüz dizlerin örtmedi hoş-âmedi diyüp çıkup gitdi bu hâl üzre üç biñ yıl 'ömr sürdi. Nüh Tüfânı'nda seyl topuğuna çıkmadı tâ kim Mūsâ zamânı geldi ol vaktde 'Uc, Fir'avn'ün kapucusı idi Hağ Te'âlâ Mūsâ'ya nübüvvet virüp Fir'avn'ı dîne vardı ammâ Mūsâ Fir'avn'un yanında beslenmiş idive Mūsâ Fir'avn'ün kapusu kullarından 'Ümrân'ün oğludur. Fir'avn, Mūsâ'yı besleyüp tam yigirmi yaşına girdükde Kıptilerden birin bir tabanca ile urup helâk itdi ol zamânda Fir'avn anı tutmak istedi. Mūsâ dañı Şu'ayb Peygamber'ün yanına Kudüs'e kaçup Şu'ayb'ün koyunların güderdi. Şu'ayb aña bir 'aşâ virdi ol 'aşâ idi kim Hazret-i Âdem anı Cennet'de Tübâ ağacından kesüp bile çıkarmışdı ve Şu'ayb Mūsâ'ya kızın virdi bir gün Mūsâ Hârûn'ı görmege hatunuyla bile revân oldılar kış günleri idi giderken yolu gayb itdiler gice hatunuyla bir maħalde kondılar hatunuñ ağırsı tutup toğurmak istedi Mūsâ dañı karanlıkda bir aydınlık görüp andan yaña gitdi gördi bir ağacı nür kaplamış anda bir âvâz işitti hele söz çok ol maħalde Hazret-i Mūsâ'ya nübüvvet geldi andan Mūsâ Mısr'da Hârûn'la buluşup Fir'avn'ı dîne da' vet eyledi nice gavgâlar oldı. Âhir Fir'avn cüzûları cem' idüp yere urgânlar bıraktılar sihr eylediler yılanlar oldı Mūsâ dañı elinden 'aşâyı bıraktı ejder olup anlaruñ yılanların yutdı sihr-bâzlar peygamber olduğm bilüp imâna geldiler. Fir'avn korğup sarâya kaçdı ne idecegin bilmedi Fir'avn, 'Uc'a eytdi: Mūsâ'yı helâk idebilir misin? Ölsün diyüp vardı tağdan bir büyük taş aldı, başına koyup gelürken Hağ Te'âlâ 'uğab şeklinde bir melek gönderdi, geldi taşı deldi, 'Uc'ın boğazına geçirdi. Hağ Te'âlâ Mūsâ'ya emr eyledi var 'Uc'ı helâk eyle. Mūsâ eytdi ol bu kadar kad çeker benüm kaddüm ise on dört arşundur. Vardı, Mūsâ'nın kaddi on dört arşun 'aşâsı dañı on dört on arşun. Sıçradı ve on 'arşun 'aşâyı yukarıya atdı 'Uc'ı topuğundan urdı, 'Uc yıkıldı. Mısr üzerine düşdi altı biñ ev altında kaldı, yıkdı, ħurd-ı ħâm eyledi ve helâk oldı. Fir'avn katı korğdı Hâmân'a gelüp danışdı ki 'aceb Mūsâ'nın dînine girsem mi? 'Uc gibi kimseyi helâk itdi bir gün bizi dañı helâk ider didi. Hâmân eytdi: 'Uc'ın öldüğü saña bahâne yeter, hemân buyur, leşker atlansunlar bir uğurdan Mūsâ'nuñ üzerine at sürsünler, birin beşin onun öldüre. Elbette biri fırsat bulmaz mı? didi. Fir'avn yarın ne kadar 'asker var ise cümle atlansun didi. İrtesi on kerre yüz biñ hazır oldılar. Fir'avn çağırdı her kim Mūsâ'yı tuta yâ ħüd öldüre kızum aña vireyim didi. Bu leşker deryâ mişâl mevc urup Mūsâ'nuñ üzerine yürüdiler. Hağ Te'âlâ anlara bir od virdi cümlesini kapladı ve bir yel çıkdı, şehriñ bir ucundan yakdı, bir kıyâmet 'alâmeti oldı, her kişiye kendü başı kayğüsü oldı. Öli evine yetişmege başladılar anda üç biñ kişi helâk oldı ve üç kişi imâna geldi. Fir'avn güç ile sarâyına yetişdi ol vakt Hağ Te'âlâ Cebra'il ile Mūsâ'ya dañı eyledi. Fir'avn şimdi imân dilersen du'â kıl belâ def' ola didi zirâ ol çerîñün belinden niçe zürriyetler gele hem senüñ mu'cizatüñ biline ve niçe imâna gelesin. Pes Fir'avn Mūsâ'ya elçi gönderüp imân diledi Mūsâ dañı du'â kıldı belâ def' oldı ve biñ âdem dañı imânâ geldi. Fir'avn'ün büti şındı Kıptilerin cânına korğu düşdi, Benî İsrâ'il kavmi şâd oldılar ve 'Uc'ın kemiklerin Kuhakün iline getürdiler inciklerinüñ birin Nîl'e köpri itdiler içinden biñ atlu geçirdi ve 'Uc'ın yakdığı evlerin yerine buğday ekdiler andan soñra halk imâna gelmege başladı bir yañadan Hâmân şeytân ile igvâ virürlerdi dirler didi ki Mūsâ halkı kendüye döndürdi mülk-i İskender'i aldı sen ne turursun yâ virelüm ya alalum buña çâre görmek gerek diyü Fir'avn'a Nemrûdluk virdiler tedbir itdiler ki re'âyâdan nefer-i'âm ile Mūsâ'nuñ üzerine hücum ideler. Hağ Te'âlâ Cebra'il ile Mūsâ'ya bildirdi Mūsâ ol gice mü'minler ile tedârik görüp irtesi Nîl'den yaña göç itdiler. Fir'avn'a haber oldu ki Mūsâ kaçdı didiler, anlar dañı Mūsâ'nuñ ardına düşüp gitdiler. Mūsâ gelüp Nîl kenârına kondılar. Fir'avn'ün leşkeri dañı gelüp göründi, mü'minler korğup Mūsâ'ya du'â eyle didiler, du'â itdi, mü'minler âmin didi. Hağ Te'âlâ'dan Mūsâ'ya vahy geldi ki yâ

⁴ a. g. e., vr. 32b.

Mūsā “*enidrib bi ‘aşāke’l bahra*”⁵ Mūsā bahri ‘aşāsiyla urdı Hāḳ’uñ emriyle şu şaḳ olup yol oldu mü’minler girdiler geçerken birbirini göremeyüp korḳdılar. Hāḳ emriyle pencereler açıldı ḥāḳ biribirini gördiler ve ḥelālleşürlerdi. Nīl’i öte geçüp ḳondılar. Fir’avn-ı *aleyhi mā yesteḥāḳ*⁶ daḫı sürüp Nīl’e geldi gördiler ki yol olmuş ḥāḳ ötegeçmişler. Fir’avn dönüp ḥāḳına eytdi “Gördünüz mi benüm ḳorḳumdan şu yol oldu.” Ammā göñli şehādet virdi girmek istemedi ve Fir’avn’uñ leşkeri atlara binerlerdi ol vaḳtde Cebrā’ıl bir ḳışraḡa binüp Fir’avn’uñ öñünce Nīl’e girdi leşkeri daḫı görünce cümlesi girdiler hiç kimse ḳalmadı hemān şu ḳavuşdı. Fir’avn cān ḥavfından Mūsā’ya imān getürdi, Cebrā’ıl Fir’avn’uñ aḡzına urdı. Hāḳ Te’ālā buyurdi “Yā Cebrā’ıl eger Fir’avn benden emān dilese virirdüm bu ne şefḳatsizliḳdür çünki şu ḳavuşdı cümlesi feryād idüp ḡarḳ oldılar. Bir gün Cebrā’ıl ādem şüretinde Fir’avn’a gelüp eytdi ki benüm bir ḳulum var ben aña çok iḥsān itdüm ol baña ‘āşī oldı anuñ cezāsı nedü? Fir’avn didi: “Ol ne yaramaz ḳul imiş, anı şuya bırakmak gerekdür.” Cebrā’ıl didi baña bir mektüb vir aña cezāsın idelüm, didi. Fir’avn bir mektüb yazup Cebrā’ıl’e virdi ki efendisine ‘āşī olan ḳuluñ cezāsı tertīb oluna diyü. Cebrā’ıl ol mektübü şu içinde gösterince Fir’avn ḡarḳ olacağını bildi ba’zılar dirler ki Fir’avn ol vaḳtde “*Āmennā bi rabbi Hārūne ve Mūsā*”⁷ diyicek Fir’avn’uñ imānı maḳbūldur ammā ‘ulemānuñ niçeleri maḳbūl degildür dirler çünki Fir’avn leşkeriyle ḡarḳ oldılar mü’minler nice oldukların bilmediler. Hāḳ’uñ emriyle şu uluları ḫaşa atdı. Şişmişler, ḳararmışlar, timsah olmuşlar ve üzerlerinde silāḫ ve bisāḫları ḫurur. Mü’minler gördiler şu ḳabūl itmedi şād oldılar. Ol zamāndan berü ol Nīl-i mübārek ölüyi ḳabūl eylemez. Bu yañadan Mışr’da ḳalan ‘avratlara ḫaber oldı. Mışr içinde ye’s ve mātem ḫutdılar, ‘avratlar ḫul ḳaldılar, kimi at oḡlanlarına, kimi seyislere vardı. Kimi ortaya düşdi ve bir bölüḡi ḫaşa şahrālara gidüp her biri perākende ve perişān oldılar. Ol ḫā’ifenüñ şimdi ḫālleri oldur şahrāda ve ḫaḡlarda gezerler, cingāne didükleri ḳavm anlardur ve daḫı Mışr’da ‘aziz Mışr yanında ‘Ād Ḳavmi’nden iki kimse var idi yüzleri ḫoñuza beñzer idi çün Hāzret-i Ya’ḳūb anları gördi siz ādem aşlı mısız şeyḫān aşlı mısız? Eytdiler, biz ādemden toḡduḡ Ya’ḳūb didi ādem iseñüz ben du’ā ideyüm siz āmin diyin. Ya’ḳūb du’ā itdükçe anlar erimege başladı, du’ā tamām olunca anlar daḫı helāk oldılar. Mışr ḳavmi anları görüp imāna geldiler.

Ve daḫı Mışr’da Miḳḫad nāmında ‘Ād kavmi neslinden iki ‘avrat var idi.⁸ Boyları yüzer arşün idi, ḫaḡlarda gezerlerdi, hiç anlar ile kimse ceng idüp ḳarşu duramazdı. Bir gün ikisi daḫı geberdiler ve daḫı İskender ‘askeri içinde ḳırḳ ‘avrat var idi, silāḫlar ḳuşanup bile inüp binerlerdi. İskender, ol ‘avratlar ḳuvvetiyle cihānı seyr itdi, dirler ve İskender zülümata girüp öte geçince ḳulaḫları fil ḳulaḡı gibi ḳıyāfetleri ādem görüp siz ne ḳişilersiz? didi. Anlar eytdi biz ol ḳavmdenüz kim balıḡı güneşde pişirüp yerlerdi. İskender gördi ki gövdeleri bir ḫaḡ gibi başları kal’aya beñzer İskender’e didiler ki Hāḳ’uñ emri olmayaydı cihānı seyr eylemek nice olurdu saña gösterdük ve seni ‘askerüñ ile dürüp büküp ḳavmüme alup giydirdüm ammā var ki devletüñ başındadır. İskender anda eglenmeyüp sürüp Çin iline ḳıḳdı ol vaḳtde Çin pādışāhı Sencār idi İskender’e bir yüzük getürdiler ḳırup ḫaşını ḳıḳardılar bir ādem güc ile getürürdi. Sencār Şāh didi bu benüm neslimüñ yüzüḡi idi.

Ve daḫı Rūs’dan öte bir ḫaḡ var andan bir kimse geçemez. Hāzret-i İlyās ol ḳavmi da’vete vardı,⁹ ḳabūl itmediler du’ā itdi, ḳıtlık oldı, ḫattā cife yediler, ḫatı büküldiler tevbe idüp yine İlyās’a yalvardılar, gene du’ā itdi ucuzluḡ oldı, yine ‘āşī oldılar. Hāḳ Te’ālā ol ḳavmi helāk eyledi, İlyās melūl oldı. Hāḳ Te’ālā aña bir merkeḫ virdi çün bindi göñlünden ḫā’ām lezzeti gidüp dūnyā arzūsı ḳalmadı. Issız yerlere giderdi, ḳande dilerse ḳuşlar ile bile uçardı ve daḫı Terin’azim ulu yerdür, ḫāḳınuñ ‘ömri uzun olur, laḫif otlar vardur anda gergedān etin yirler ve pādışāhı file biner daḫı Herḳün dirler bir yer var, anda bir ḳavm vardur bir ḫaḡ ḫā’ilinde olurlar. Anlar binā ve undur bilmezler ve yemişden ḡayrı nesne yemezler ve şekilleri bed ḳavmdür, dillerin daḫı kimse bilmez ve daḫı Bārān dirler bir ḳavm var, ḫā’āmları ḫuzsuz balıḳdur ve saçları bütün tenlerin örtmişdür, anlardan öte ‘imāret yoḡdur. Daḫı ḫurmaca dirler bir ḳavm var, içlerinden ḫā’ün ḳıḳmaz, ḫaşaḫadan bir kimse varsa irtesi ḫā’ün olur ve andan öte bir ḳavm daḫı var, Eḫ’ām dirler, anlar ādem etin yirler daḫı andan öte Tenyāl dirler bir ḳavm var, anlar ḫatı uzun boylulardur ve ḡāyet ḳuvvetlülerdür, birisi bir fili zebūn eyler ve oḡları demirdendür ve daḫı Kelūlī dirler bir ḳavm vardur, nikāḫ bilmezler, kimi dilerse ḫutarlar anda zinā fāşdur. Kimse söylemez anlarıñ ‘ömri azdur otuz yaşına varur varmaz zīrā kim zinā ‘ömri naḳısā ider, anuñçün āḫir zamān ḫāḳı içre zinā fāş ola, içlerinden ḫā’ün ḳıḳmaz, zīrā ḫarām yere düşen meni elbette ḫā’un olsa gerekdür eger evlād olursa ḫarāmzāde

⁵ “Bunun üzerine Mūsā’ya, “Asan ile denize vur .” diye vahyettik deniz derhal yarıldı. Her parçası koca bir daḡ gibiydi.” anlamındaki āyetten alınmıştır.(Kur’ān-ı Kerim, Şu’arā/63).

⁶ “Müstehak olduḡu şey onun aleyhinedir.” anlamına gelen Arapça bir ifadedir.

⁷ “Sonunda sihirbazlar: “Biz Musa ve Harun’un Rabb’ine inandık.” deyip secdeye kapandılar.” anlamındaki āyetten alınmıştır. (Kur’ān-ı Kerim, Tāhā Süresi/70).

⁸ a. g. e., vr. 33b.

⁹ a. g. e., vr. 34a.

olur ve dağı Nesnâsı dirler bir kavm var, maymûn şeklidir ammâ boyları on iki arşündür, anlar biri birin yerler ve dağı mağrib çurusunda baħr-i muħîṭ kenârında olurlar. İkdâm dirler bir kavm anlar dağı âdem etin yerler ve dağı İskender dir ki ben cihânı gezdüm çok dürlü maħlûk gördüm illâ bir kavm gördüm ki gövdesi ve eli ayağı âdem ancak yüzi it gibi kıyruğı maymûn gibi kıyruğıyla âdemi urup düşürür hiç ancılayın bir ğayrı kavm görmedüm, didi.

İskender kûh-ı Kâf'a vardı,¹⁰ sedd-i Ye'cüc'i yaptı, ba' dehu anda bir melek gördi. Eytdi yâ melek bu tağıñ 'acâyiblerinden veyâ bunuñ ardında ne var? Bize haber ver, didi. Ol firişte eytdi yâ Zülkarneyn bu rub'-ı meskûnuñ içinde ne kadar tağlar var ise anuñ tamarı benüm elümdedir. Hağ Te'âlâ kaçan bir yeri kaħr itmek emr eylese ol yeruñ tamarların çekerüm, ol yer zelzeleye gelür kaħr olur veyâ tamarı kırur, şuları çekilür yâhüd kıtlık olur. Kışaş-ı enbîyâda eydür Kâf Tağı'nuñ ardında bir yer vardır, otuz bu dünyâ kadar büyükdür ve anda niçe dürlü 'âlemler ve niçe şehirler vardır, içleri tolu halkdır ve anuñ ardında yetmiş tağ var, miskden ve anuñ ardında yetmiş tağ var, 'anberden ve anuñ ardında yetmiş tağ var zümürüdden ve anuñ ardında yetmiş tağ var gümüşden ve dağı biñ dürlü 'âlem vardır içi tolu şehrdür anlar âdem nedür bilmezler ve şeytân nedür bilmezler, hemân dillerinde lâ ilâhe illâ'llâh Muħammedün resûlü'llâh dirler fe-emmâ bu kadar zıkr olundu bu rub'-ı meskûn hemân bir 'arız yerdür var ise Kâf rub'-ı meskündür. Deñiz içinde bir karpuz mişâlinedür ve Kâf'dan ötesi gene deñizdür, tâ kim zıkr olunan yerlere varınca altı yıllık yoldur ve altı yıllık yol dağı Heyhât şahrâsıdır. Âdem aña varmak mümkün degil meger İskender-i Zülkarneyn ve Hâzret-i Süleymân görmiş olalar ammâ Hâzret-i server-i kâ'inât ve efdâl-ı cemi'ü'l-maħlûkât 'aleyhi ekmelü't-taħiyyât ve ş-şalavât Hâbib-i Hüdâ ve şefî'-i rûz-ı cezâ Muħammed Muştafâ şalla'l-lâhu 'aleyhi ve 'alâ âlihi ecma'în Hâzretleri bu cümle 'âlem ve kâ'inâtı ve eflâk-i mevcûdâtı haber vermişler idi.

Beyân-ı Nîl-i mübârek¹¹

Ve dağı Nîl Irmağı kim vardır, ol çıkdığı yer bir ulu tağdır ki kûh-ı Kâf'dan nişân ve baħr-i 'Ummân'ıñ bir bucağıdır. Nîl-i mübârek bu tağdan çıkdığı yerden on iki göz olur ki her biri Ceyhûn kadar olagelür, Âdemizâda aħar ve üç bölük olur: Bir bölüğü Hâbeş'e dek gelür andan baħr-i 'Ummân'a qarışur ve bir bölüğü mağribe gider ve bir bölüğü Mış'a gelür andan Akdeñiz'e qarışur, anda şeker ve pirinc biter ve bu Nîl-i mübârek başı Cennet'den gelür dirler, zîrâ Cennet ırmağlarından olmak ihtimâli var. Hüdâ kâdirdür kudret ve 'azimetine bir nesne hâ'il degildir zîrâ 'alâ külli şey'in kâdirdür bu yeryüzünden ol ki göge yakın semâda mu'allağda qar hâzinesin yaratmışdır. Resûlullâh şalla'l-lâhu 'aleyhi ve sellem Hâzretleri Mi'râc gicesi ol qar hâzinesin gördi Allâhu ekberu şânehu didi ve kaçan qar yağsa tesbihe meşğül olurlardı yâ niçün dirseñ buyurdu ki Hağ Te'âlâ Hâzretlerinüñ hâzînelerinden andan ulu hâzîne görmedüm meger kim rahmeti deryâsı ola diyü buyurdu.

Ve bu zıkr olunan tağ ırakdır, aña âdem varmak mümkün degildir, zîrâ ıssız yerlerdür, şenlik yokdur ve hem yırtıcı pek büyük hayvânlar vardır, yol virmezler ammâ Hağ emriyle İskender vardı gördi, dirler. Bu dağı ba' id olmaya ki Hağ Te'âlâ bir kûluna 'inâyet eyleye beyt müyesser eyleyince Rabb-i Hâdi talebsiz irişür merdüñ murâdı. Hağ Te'âlâ bu bir avuç içi kadar yalancı dünyâda bu kadar 'acâyibler yaratdı kıyâs eyle ki dârü'l-beķâ olan Cennet gibi vâsi' yerde neler vardır? Cennet'de olan 'acâyibât tağlar ve ağaçlar ve ırmağlar ve dürlü dürlü yerler ve köşkler ve bāğçeler ve bāğlar ve sarâyalar kim vardır ne gözler görmüşdür ve ne kulağlar işitmişdür ve ne gönüllere gelmişdür ve ne dil ile taħrîri ve kalem ile taħrîri mümkündür. Hemân Hâzret-i Hâlıkü's-Settâr ve Vâhibü'l-Ġaffâr luṭfiyle ve keremiyle itdigümüz hâta ve 'işyanlarımızı 'afv-ı mağfiretiyle cürmümüzi 'afv buyurup Hâzret-i Muħammedü'l- Muştafâ şalla'l-lâhu 'aleyhi ve sellem Hâzretlerinüñ şefâ'atiyle girüp görmek müyesser eyleye âmin.

Ve dağı rûmiyye-i kübrâda bir şüret var,¹² bir kişi anda varup ol şüreti ruhbânlardan şormuş. Bu âħir zamân Peyğamberi Muħammed'üñ taşvîrüdür. İskender'üñ anası Uryâ Hâatun gelüp bu taşvîre yalvardı, Hağ Te'âlâ aña İskender gibi oğul virdi. Şimdi ol ilde her kimüñ hâceti olsa varur ol taşvîr yanında hâcet diler, murâdı hâşıl olur.

Ve dağı bir yer var anda gulyabânî çokdur,¹³ İskender didi çok gül gördüm ammâ andaki kadar görmedüm, zîrâ gül var kim ayda beş yüz âdem azdırur, bir sâ'at âdem olur, bir sa'at hayvân şekline girer. Ba' zılar dir bu dağı maħlûkdur ammâ şaħiḥ budur ki cindür. Kaçan tâ'ifesi göge çıkmak dilese yer ile gök arasında melekler vardır,

¹⁰ a. g. e., vr. 35a.

¹¹ a. g. e., vr. 37a.

¹² a. g. e., vr. 37b.

¹³ a. g. e., vr. 37b.

ellerinde ateşden şihâblar vardır, cinnîleri göricek ol âteşden şihâbı atup ururlar, cin düşer, cinlikden ma'zül olup gulyabânî olur, dirler. Ekşeri tağlarda yolcu görüp âdem şüretine girüp yolcunun önüne düşüp yolun azdırurlar, şabâh olunca görür yolu azmış bulunca haylî zahmet çekerler. Ol mel'unların dâ'imâ işleri âdem oğlanını toğrı yoldan çıkarup bâtil yola sevk itmektür. Hâk Te'âlâ, cümle ümmet-i Muhammed'i şerlerinden hıfz eyleye, âmin be-hürmeti'n-nebiyyîn.

Ve bu gül tâ'ifesi ekşeriyâ kırlarda saçlı dervişler şüretlerine girüp geyiklere binerler. Tağlarda ba'zı yolculara görünüp yine gayet ulurlar. Ol ahmağ, câhil miskîn anları tağda evliyâ gördüm geyige binmiş diyü inanup cân u dilden medh ider gezer. Ekşeri şol mezhebden taşra ışıklar vardır, anlar halkı aldamak için erenler atının postudur, diyüp birer geyik derisin boyunlarına taşup anuñla dilenüp gezerler ve evliyâlar atı derisidür benim namâzlığumdur, dir ammâ 'ömründe namâz kılmak ne şekldür bilmezler ve tekyelerde birer geyik boynuzun aşarlar, veliler atının boynuzidur, diyü nice aldadurlar. 'Ale'l-huşûş 'avratlar görseler tağkıldür, diyüp böyle nâkış işi irtikâb ideler, bu fesâdı iden cinnîlerdür veyâ gulyabânîdür ve ba'zı yerlerde pınar olur, anda ecinnîler varup mekân tutarlar ki ba'zı câhilleri inandırmak için remziderler anlar dağı gerçek şanup varurlar, sıtma için ağaçlara bezler bağlar, hâcet diler, bu şuda kerâmet var yâhüd bunda evliyâ vardır, diyüp meded umarlar. Dimezler ki meded ve 'inâyet yerleri ve gökleri ve beni yokdan var iden Hâlık'ındur ve illâ şuyun şudan farkı nedür cümle şu birdür ve şu Hâk'un didârın görmüşdür. Bu feşâdlar, cümle cinnüñ ve şeytânüñdür, zîrâ anlar âdemi azdırmağa bahâne ararlar ve âdemin ezelden düşmânı olduğu ma'lumdur. Bu ma'küle hayâlâta i'tikâd câ'iz degildür 'âkil olan bunlara aldanmaz ammâ câhilüñ evliyâsı çok olur dimişler.

Hazret-i 'Ömer zamânında 'Arabistân'da bir pınaruñ yanında bir ağac içinde bir cin mekân idinmiş,¹⁴ câ-be-câ anda olan 'Arab halkına hayâlât gibi görünüp halk dağı bu pınarda ve bu ağaçda bir sır var diyüp etrâfa şâyî' olup ekşeri halk gelüp ol ağaca sıtma için bez pârelerin bağlayup ve hâcet taleb idüp giderlerdi. Şöyle meşhûr oldu ki tâ Hazret-i 'Ömer dağı işidüp ta'accub eyledi ve İslâm tarîkinde yokdur ammâ lâzım oldu ki varup görelüm, didi. Birkaç yârlar ile revâne olup vardılar, gördi ki bir pınaruñ yanında bir ağaç bez pâreleriyle öyle zeyn olmuş ki yaprakları görünmez olmuş. Anı görünce e'üzü bi'llâh okuyup bir balta getirün, didi. Ol ağacı kesdiler içi kof imiş içinden bir topal cin çıkup kaçdı. Hazret-i 'Ömer baltaı ardınca atdı, cin gâyb oldı, gördüñüz mi bu ağacın medhali var mıdır? diyüp gayrı men' eylediler.

Resûlullâh şalla'l-lâhu 'aleyhi ve sellem buyurdu ki¹⁵ her kağıñuz toğrı yola gitmek dilerse benim Aşhâb'uma uyasuz. Tâ kim gayrı yola gidüp azmayasuz ve benim Aşhâb'umdan soñra ümmetüñ 'ulemâsı hükümünde olasuz, şaşmayasuz, zîrâ anlar Benî İsrâ'il enbiyâsı gibidür ve benim şeri' atım üzre kâ'im olasuz ve benim sünnetümi ihyâ eylesüz ve şol remmâl tâ'ifesine inanmayasuz kimi arpaya ve kimi baklaya ve nohuda vesâ'ire her biri bir nesneye bühtân idüp gayba hüküm iderler. Ne'üzü bi'llâhi Te'âlâ bunların cümlesi şeytân ve cin fesâdidur cin ve şeytân olmuş işden haber virebiliyorlar yoğsa olacaq işi Allâh Te'âlâ'dan gayrı kimse bilemez ve gâh olur ki ol baklanın üzerinde bir işâret aňlayup hüküm ider, kažaen İllâhî gibi râst gelecek olursa i'tikâd iderler küfrdür ve inanan kişünün yetmiş güne dek hâceti kabûl olmaz. Tâ kim ol zu'm itdüğü şeyden dönüp tevbe ve istiğfâr itmeyince işi râst gelmez, i'tikâd-ı hâliş gerekdür.

Ve dağı ehl-i İslâm'dan olan kimselere bu ma'küle lağviyyâta ve hâltiyyâta i'timâd itmek câ'iz degildür. El-hamduli'llâhi 'alâ dîni'l-İslâm bizüm dinimiz âşikâredür, gizlü degildür, kâfirlerün dinleri âşikâr olmayup gizlü ve bâtil olmağa cümle işleri dağı âyîn ve oyun ve böyle olur olmaz sihr-bâzlık ve cân-bâzlıktur. Hiçbir toğrı işleri yokdur. Cümlesi hîlebazlık ve tezvîrâtdur. Hâk Te'âlâ ümmet-i Muhammed'den olanları tarîk-i mustakîmden ayırmaya âmin ve bu cin ile şeytân ateşden halk olunma bir mağlûktur, anlar neye kâdir olabilür ammâ perî dağı bir mağlûktur, ba'zılar dirler perî dağı anlardandır ve-lâkin insâna münisdür ve perîyi öldürmek mümkündür ammâ cin ile şeytânı öldürmek bir vechle kâbil degildür zîrâ kıyâmete degin anlara cânib-i Hâk'dan mühlet olmuşdur¹⁶yaşarlar ve perî pâdişâhlarınun adı Kâzib'dür ve 'avratı olan perîñün adı Yenlüber'dür ve perîlerün çoğluğu Âfir Tağı'nda ve İşfahân'da ve Mâderân'da gayet çokdur ve dağı Rûs'da ve Frengistân'da ve Mâzderân'da ve Mesbîn'de olan perîlerün müslümânlarıdır. Anların dağı müslümânları ve kâfirleri olur dirler ve ba'zı esmâ ile perî şayd itmek mümkündür. Ba'zılar şayd idüp anlara şâhib-i hüddâm dirler ammâ ba'zı kendin bilmezler ve er şayd ider ve anuñla ba'zı kerâmete dâ'ir işler gösterür, aşlı budur i'timâd itmeyesüz.

¹⁴ a. g. e., vr. 38a.

¹⁵ a. g. e., vr. 38b.

¹⁶ Noktalı kısım metinde silik çıkmıştır.

Beyân-ı Deccâl¹⁷

Mekke-i Mükerremme yâhüd Medîne-i Münevvere etrâfında ola. Peygamber'imüz Hâzretleri Hâzret-i 'Ömer ile giderken bir köye uğradılar. Peygamber'imüz buyurdu yâ 'Ömer bu köyde bir er vardur adı Keṭṭân'dur ve bir 'avrat vardur adı Keṭṭâne'dür, Deccâl-ı la' in bu ikisinden toğar didi ve geçüp gittiler bir zamândan soñra Hâzret-i 'Ömer yine ol köye uğradı köyüñ halkı bir yere üşmüşler. 'Ömer Hâzretleri bu cem'iyetün aşlı nedür? didi eytdiler bir oğlan toğdı ve dünyâya geldiği gibi kalmadı söyledi didiler. 'Ömer gelüp Peygamber'imüz Hâzretlerine söyledi Peygamber'imüz dağı 'Ömer vesâ'ir yârlar ile kâlkup ol köyden yaña gelürken Peygamber'imüz buyurdular ki göñlüñüzden bir şey tutuñ görelüm bilür mi? Duḥân Süresi'n tutdılar, köye geldiler. Deccâl görünce Duḥân Süresi'n tuttuñuz, dedi dağı herzeğe başladı. 'Ömer işidüp kılıç çekdi urmağa, kılıç 'Ömer'üñ yüzine toqunup iki barmaq kadar pâre eyledi. Peygamber'imüz gördi ki gâvğâ olur dönüp gitti. Deccâl bir taşa işâret eyledi taş bunlaruñ etrâfını hişâr gibi kapladı. Aşḥâb korḳdılar Peygamber'imüz dağı du'â itdiler, derḥâl 'uḳâb şeklinde bir melek gelüp Deccâl'ı aldı, havâyâ çıkardı. Deccâl, feryâd idüp yâ Muḥammed amân didi Peygamber'imüz meleğe işâret eyleyüp al git didi melek götürüp Ḥorâsân iklimine bir vâdiye ḥabs eyledi. Ḥâlâ andadur ol vaḳt ki çıka, Ḥorâsân'dan ḥurüc eyleye ve eşegine bine İşfahân'a gele, anda yetmiş biñ Yahûdî aña uya ve Deccâl'üñ bir gözi kör ola ve anuñ 'askeri üç ṭâ'ife ile çok ola. Bunlaruñ ekşeri kıtlık ucından aña zârürî uyalar, zîrâ Deccâl'üñ yanınca dürlü yemişler ve bâğçe bir yanında ola, her kim aña uya Cennet diyü ḳoya ol aña Cehennem ola ve bir yanında ḳaranlıklar ve şovuklar ola uymayanı aña Cehennem diyü ḳoya ol kimseye Cennet gibi ola, zîrâ ki siḥrdür ḥaḳîḳî degildür ve Deccâl'üñ iki yüz biñ 'askeri ola ḥâşâ ben Tañrı'yum diye ve Başra'da bir tağ vardur aña gele ve önünce dürlü sâzlar çalalar bir kişi ne ḳadar zâhid olsa elbette şeyṭânât ṭamarı harekete gelüp kendisün aña teslim ide, meger Ḥaḳḳ'üñ 'inâyeti olan kişi aña uymaya.

Nüzül-ı 'İsâ 'Aleyhü's-Selâm¹⁸

Ka'bü'l-aḥbâr eydür: 'İsâ gökden 'aşr vaḳtinde ine ve iki firîštenüñ omuzına iki ḳolın ḳoyup nür gibi şu'le virür ve misk ü'anber ḳokusundan 'âlem mu'aṭtar ola. Şâm halkı görebilür. Mehdî leşkeri dağı görüp şâd olalar e's-şalât diyü çağrışup Şâm'a geleler ve Hâzret-i 'İsâ Şâm'da Aḳ Minâre üzerine ine başında yeşil imâme eginüñde aḳ câme elinde ḥırbâ ve belinde seyf ḳatı' büleñd âvâzile e's-selâmu 'aleykum yâ ümmet-i Muḥammed diye cümle 'âlem añ istikbâla gele, andan Mehdî gelüp buluşa, ikinci namâzın bile kıralar, andan 'İsâ bir gergedân boyunlu ata bine, Ḳudüs'e gele, Deccâl-ı la' inî Lüṭ Ḳapusı'nda bula, ḥarbe ile ura öldüre ve leşker dağı cümle kıralar, andan Hâzret-i 'İsâ kırık yıl sultân ola, 'adliyle cihâna ḥükm eyleye ve kâfirleri ḥarâca kese ve Mehdî rahmet-i Ḥaḳḳ'a vâşıl ola, andan Hâzret-i 'İsâ Ḥaḳ Te'âlâ'dan vahiy gele mü'minleri Ṭür Tağı'na cem' eyleye Ye'cüc ve Me'cüc ḥurüc ideler.

Ḥurüc-ı Ye'cüc ve Me'cüc¹⁹

Bunlar iki ḳarındaşlardur, Nūḥ Peygamber oğlanlarındandır. Kısa boylu, küçük gözlü, ḳulaḳları şarḳmış çıḳalar, bütün dünyâyı başa, şöyle anlardan bir ḳuş ḳonacaḳ yer ḳalmaya, başlarına ḳonalar, Âdem'i ve Ḥavvâ'yı büryân idüp yiyeler ve ne ḳadar ṭatlu şular var ise evvel kendileri içeler soñra gelen acı şuları içeler, dağı soñra gelen balçığımlı yalayalar, dünyâyı bütün ḳurudalar, kıtlık ideler, ḥattâ Ṭür Tağı'nda bir ḳoyun başını biñ altuna şatalar, ammâ mü'minler zikru'llâh ile tıyalar ve Hâzret-i 'İsâ'nuñ naşîḥatıyla egleneler. Tâ kim anlar Ḥaḳ'dan belâ gelince oḳların göge atalar, belâların bulalar ve Ṭür'da ḥalkuñ cem' oldukların işidüp vara. Hâzret-i 'İsâ du'â eyleye Ḥaḳ Te'âlâ ḳara at şüretinde bir leşker vire, anları bir demde helâk eyleye ve Ḥaḳ Te'âlâ ḳuşlar göndere, boyunları deve boynı gibi anlaruñ leşkerin deñize atalar, dünyâyı pâk ideler, dünyâ emn-i emân ola, mü'minler 'ibâdete meşḡul olalar, ucuzluk ola ve Aşḥâb-ı Kehf 'İsâ Ḥavâriyyün olup bile ḥacc ideler ve andan Hâzret-i 'İsâ Medîne'ye gele, ḥaṭun ala, andan kızları ola, kırık yıl sultân ola. Ba'zılar yedi yıl dirler, andan dünyâdan göçe Hâzret-i 'Ömer yanında defn ideler rahmetu'llâhi te'âlâ 'aleyh.

Ḥurüc-ı Dâbbetü'l-Arz²⁰

Şâhibü'l-Keşşâf'da eydür: Dâbbetü'l-arz 'İsâ'dan soñra çıka, ol bir ḥayvâna beñzer, dört ayağı vardur, fil ayağı gibi ve boynuzı gergedâna beñzer, rengi ḳaplana beñzer, ḳuyruğı arslana beñzer, cümle renkten²¹vardur

¹⁷a. g. e., vr. 41a.

¹⁸a. g. e., vr. 42a.

¹⁹a. g. e., vr. 42a.

²⁰a. g. e., vr. 44a.

²¹ Noktalı kısım metinde silik çıkmıştır.

Mekke'de Şafâ dirler bir tağdan çıka, başı buluda irişe, sağ elinde Mūsâ'nun 'aşası ve şolunda Süleymân'ın mühri ola, mü'mini 'aşâ ile ura, cennetliksin diye; kâfiri mührleyüp cehennemliksin diye, mü'min bi'llâh diyü elinde yazıla ve dili 'Arabca söyleye, andan soñra 'äleme kışırılık yayıla, kimseden evlâd olmaya, toğan dağı ayağı başına yetişmiş toğa.

Ṭulu'-ş-Şems Mine'l-Mağrib²²

Ba'zılar 'İsâ zamânında gün mağribden toğa dirler ammâ şahîh budur ki 'İsâ'dan soñra ola dimişler ve bir gice güneş bata, üç gün üç gice toğmaya, gice ile 'ibâdet idenler tuya ve birbirine haber vireler. Ol ki 'âkildür uyanup mescide vara, 'ibâdet ide ol ki gâfildür, duymayalar üç gün tamâm olunca göreler ki güneş mağribden yaña çıka, öyle yerine vara, ay ile güneş ikisi bir yere gele, ikisinün dağı şevki berâber ola evvel günü sarı, ikinci günü kızıl, giderek bayâğı gibi ola bâb-ı tevbe andan tevbe kapüsü kapana. Peyğamber'imüz buyurdu tevbe kapusu mağribden yañadur ve bir kanadından bir kanadına kırk yıllık yoldur. Dünyâ yaraduldan berü açıkdur, ol vakt kapana ve ehl-i imân andan soñra kalmaya ve güneş, mağribden toğunca kıyâmet kopmağa elli yıl ola dimişler, andan soñra ikinci gün Dâbbütü'l-arz çıka dirler.

Def'ü'l-Ḳur'an²³

Ve dağı bir cum'a gün Ḳurân-ı 'azîm muşhaflardan kalğa ve dağı Deccâl çıka. Ba'zılar yerden ve gökden zâhir ola dirler ve dağı sūr çalına, bir ramazân ayınıñ evvel cum'ası günü halk gâfil iken çalına, oğlancılar pîr ola, pîrlere helâk ola, yedi yıldan soñra bir dağı çalına, ikinci def'a cümlesi öleler, kimse kalmaya. Bâkî Allâh ve dört melek kala, soñra melekler de öleler, üçüncü def'a çalınca cümle kâfirler birden helâk olalar, bu dört melek dağı anlardan soñra cân vireler.

Beyân-ı Bilâd u Şehristân²⁴

Rivâyetdür ki Hazret-i 'İsâ'dan soñra gün mağribden toğduktan soñra memleketler ve şehirler her biri bir sebep ile harâb olmağa başlaya. Evvelâ Mekke-i Mükerrime'nün harâbına sebep Hâbeş'den bir kavm çıka, Mekke'ye geleler, şehri yıkarlar, ya'ni Ka'be'nün taşını bir bir yıkup deñize dökeler ve Medîne-i Münevvere berd ile ve kahr ile ve kaht ile harâb ola ve Belh ve Teremed rencile ve tã'un ve şu ile harâb olalar. Fâris kumdan harâb ola Buḥârâ'yı Benî Ḳanṭür didikleri kâfir harâb ide. Yünân memleketi şudan harâb ola. Şâm korkudan harâb ola ammâ cümle memleketler harâb olduktan soñra Şâm anlardan kırk yıl soñra harâb ola ve harâbdan soñra Câmî' - i Benî Ümeyye kırk yıl dağı dura soñra yıkıla, anuñcün evvelî Şâm âhiri Şâm dimişler. Mağrib illeri harb ve çarbdan ve şâ'ıkadan harâb ola. Başrâ şudan harâb ola. Tabersitân zulmile harâb ola. İsfahân herc ü mercile harâb ola. Bağdâd şuya garğ ile ve hasf ile harâb ola. Şâm yel ile çok şehirler oda yanmağile harâb ola. Konya Eflâṭun bınarından harâb ola. Şâm ve Rüm ve Mısr firengiden harâb dağı Nîl kurumağile harâb ola. Ḳudüs ve Ḥalîlül'r-raḥmân nâr ile ve şusuzluğile harâb ola. Şâm dünyânuñ başıdur, Mısr kıyruğıdur dirler ve kâfirler cümlesi birden cân virüp geberdiklerinde şehirleri dağı bile harâb ola.

Ve dağı kıyâmet kopduktan soñra Haḳ Te'âlâ bu halkı yine diriltmek diledükde 'arşun altında bahrül-hayâtdan kırk gün kırk gice Nüh Tufân'ı gibi yer yüzine şu ağıda, âdem menisi gibi kırk arşun yerden yukarı çıka, andan evvel şuyı yer içe ve Haḳ'ın emriyle âdem gövdeleri yerden mantar gibi bite ve şöyle cânsuz turalar. İsrâfil şürı urunca herkesün cânı varup bedenine gireler ve biñ yıl şöyle mebhût turalar andan maḥşer yerine sürüp hisâb ve kitâb göreler. Haḳ Te'âlâ Hazretleri cümle ümmet-i Muḥammed'e meded 'inâyetiyle şaşırmayup âsân-ı tarîkle cevâb virüp Resûl'llâh'ın maḫhar-ı şefâ'atiyle Cennet'ine lâyıḳ gördüğü kulları zümresine ilḫâḳ eyleye âmîn bi-hürmeti ḫabîb-i Rabbi'l-'âlemîn.

SONUÇ

Edebiyat tarihinin temel kaynaklarında rastlanmayan bazı bilgi ve belgelere mecmualar yoluyla ulaşılabilir. Mecmualara yönelik çalışmalar arttıkça edebiyat tarihiyle ilgili birtakım yanlış ya da eksik bilgilerin düzeltilmesi ve araştırmaların daha güvenilir bir şekilde yapılması imkânı doğacaktır. Bu çalışmada ele alınan Mecmua'da herhangi bir sıralama düzeni takip edilmediği görülmüştür. Manzum-mensur karışık ve dağınık olarak yazılan

²² a. g. e., vr.44a.

²³ a. g. e., vr. 44a.

²⁴ a. g. e., vr. 44b.

Mecmua içinde değişik sayfalarda yer alan, çeşitli mitolojik hikâyelerin ve bazı bilgilerin yer aldığı mensur metin kısmının çeviri yazısı verilmiştir. Böylece toplumun kültürel hafızasında yer edinmiş bazı bilgi, inanç ve mitolojik unsurların dile dayalı metinlerden olan mecmualarda da yer aldığı görülmüştür. Klasik Türk edebiyatının en önemli kaynaklarından İslam kültürü ve İran mitolojisine ait birtakım bilgi ve inançların ya doğrudan doğruya ya da hikâye yoluyla anlatıldığı bu Mecmua'da mitolojik bazı öğelerin örnekleri ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

Devellioğlu, Ferit (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.

Dilçin, Cem (Dü.) (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Gıynaş, Kamil Ali (2011). "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası". *Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S. 25, 245-260.

Kur'ân-ı Kerîm Meali (2008). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Kut, Günay (1986). "Mecmualar" *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. C.6, s.170. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Selçuk, Bahir, A. Bellibaş (2013). "Milli Kütüphanede Kayıtlı 3692 Numaralı Şiir Mecmuası". *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*. Volume 2/3, p. 485-524.

Yıldızoğlu, Muhammed Abdulkerim (2015). "Süleymaniye Kütüphanesi 34 Sü Tarlan/182 No'lu Şiir Mecmuası". (Yüksek Lisans Tezi). Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

